

Влох Н. М.,

Львівський національний університет імені Івана Франка

МОВЛЕННЄВА СПЕЦИФІКА АНГЛОМОВНОГО ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Стаття присвячена проблемі вживання експресивних лексичних засобів у сучасному англomовному постмодерністському художньому тексті, який є одним із способів людської комунікації як процесу. Автор статті робить спробу виокремити особливості експресивної лексики і розглянути як її використання у мовленні персонажів впливає на читача й на його інтерпретацію тексту загалом.

Ключові слова: постмодерністський текст, терміни, архаїзми, лексичні неологізми, екзотизми.

Статья посвящена проблеме употребления экспрессивных лексических средств в современном постмодернистском художественном тексте, который есть одним из способов человеческой коммуникации как процесса. Автор статьи делает попытку выделить особенности экспрессивной лексики и рассмотреть как ее использование в речи персонажей влияет на читателя ина его интерпретацию текста в целом.

Ключевые слова: постмодернистский текст, термины, архаизмы, лексические неологизмы, экзотизмы.

The article deals with a problem of the use of the expressive lexical units in postmodernist fictional text, which is becomes one of the ways of human communication as a process. The author of the article makes an attempt to single out the peculiarities of the expressive lexical items and consider how its use in the speech of protagonists influences the reader and his/her interpretation of the text.

Key words: postmodernist text, terms, archaisms, lexical neologisms, exotic words.

В англomовному постмодерністському художньому тексті трапляються вживання слів, які за своєю природою, привертають до себе увагу. Вони містять терміни, архаїзми, лексичні неологізми, книжні слова, іншомовні слова та екзотизми. Особливості цього пласту лексичного формату розглянуто у працях Е. В. Виноградової, В. М. Феоклістової [1], В. В. Ворожейкіна [2], І. С. Воронкової [3], Ю. А. Зацного, А. В. Янкова [4; 5], Т. В. Зайковської [6], Е. В. Маринової [7], Н. Чумак [9] та ін. Однак, з позицій аналізу англomовного постмодерністського художнього тексту їх не вивчали. Мета цієї статті – розглянути вживання експресивних лексичних засобів у сучасному англomовному постмодерністському художньому тексті, який є одним із способів людської комунікації як процесу. Література епохи постмодерну відрізняється від традиційної літератури низкою лексичних особливостей. Відбір експресивних лексичних засобів мотивовано спрямованістю на створення ефекту безпосереднього процесу мовомислення героїв. У зв'язку з цим, частотними є ті лексичні засоби, які посилюють виразність оповіді й завдяки своїм структурним характеристикам адекватно відтворюють властивості мовлення героїв. Тобто це такі номінативні одиниці, які щоб зрозуміти, читачам потрібно знаходити їх у словнику (за умови, що вони там зафіксовані). Розглянемо вживання неологізмів (слів, що позначають нові поняття або об'єкти) у постмодерністських текстах: “*He had of course reported it to Biggleton so he hoped Biggleton would quickconnect*” [13, с. 108]; “*...does have the warewithorl to make, or even to be, an atomic bomb*” [13, с. 116]; “*Its ybitsy bytes*” [13, с. 168]; “*... Aristotle wishy washy works outing cyclamen get forfculate smartish*” [15, с. 8]. У романі Г. Давенпорта “*The Dawn in Erewhon*” знаходимо часте вживання термінів: “*... he put her on the bed with a pillow under her butt. The full reach of his stroke tamped hydranths papillary and marine in her myxoid deep... Winded and codshotten, Adriaan sat on the floor by the bed watching the nannippus prance of Bruno's hips, Kaatje's arched back and jumping breasts, pritchkemp and cocket. The sensibilia they ravened was as weightless as essence itself*” [16, с. 242-243]. Герой роману, філософ і поліглот Адріан Говендал, використовує біологічні й анатомічні терміни: *hydranths, papillary, myxoid*, значення яких навряд чи відоме читачам без словника. Автор змушує читача розфокусувати свою увагу і зосередитись на стилі письма та сюжеті одночасно, що не завжди вдається.

Незважаючи на зниження питомої ваги запозичень серед неологізмів англійської мови, на думку Ю. А. Зацного, можна говорити про те, що вони “продовжують відігравати певну роль у формуванні інноваційного фонду словникового складу, в поповненні арсеналу словотвірних засобів, про що засвідчують вищенаведені приклади. Натепер у розвитку англійської мови спостерігається зміна основних джерел запозичень: від мов європейських країн до мов країн Азії. Провідною сучасною тенденцією впливу мов азійських країн слід вважати перетворення екзотизмів, іншомовних одиниць на справжні запозичення, про що свідчить їх інтеграція в лексико-семантичну систему англійської мови (семантична еволюція, участь у словотвірних і фразотвірних процесах цієї мови)” [4, с. 188].

Що стосується **архаїзмів**, то їх поділяють на дві підгрупи: 1) власне архаїзми або застарілі слова та 2) архаїчні форми наявних слів [8, с. 104]. Прагматична функція архаїзмів полягає у тому, щоб надати тексту стилістичного забарвлення, зробити його відмінним від текстів повсякденного мовлення. Багато прикладів архаїзмів знаходимо в романі П. Акройда “*Hawksmoor*”, в якому паралельні наративи, що чергуються, написані різними мовами. У розповіді XVIII ст. сюжет викладено староанглійською мовою з використанням пунктуації та правопису того часу. Наприклад: “*I make no Mencion that in each of my Churches I put a Signe so that he who sees the Fabrick may see also the Shaddowe of the Reality of which it is the Pattern or Figure*” [10, с. 45] або “*... But he gaz'd up at me and would not be brought off, so after a Pause I continu'd*” [10, с. 7].

Важливими внутрішніми джерелами збагачення англійської мови є також соціальні діалекти (жаргони), які в англістиці часто об'єднують під поняттям “сленг”. Цікавим із цього погляду є роман британського письменника Е. Берджеса “*A clockwork orange*”, в якому автор використовує мовну гру та різні мовні експерименти. Твір насичений жаргонною лексикою з “*надсату*” (“*Nadsat*” – уявний жаргон британських підлітків), в якому

більшість лексичних номінантів – це записані латиницею російські слова та русифіковані неологізми на кшталт: “droogs” (друзи); “devotchkas” (дівчата); “malchik” (хлопець); “prestoopnick” (правопорушник); “viddy” (бачити) та ін. Сприйняття і розуміння “надсату” є складним для англомовного читача, адже значення слів іншої мови ніде в романі не пояснюється. Для прикладу: “I lay all nagoy to the ceiling, my gulliver on my rookers on the pillow, glazzies closed, rot open in bliss, slooshying the sluice of lovely sounds” [15, с. 49]; “I never viddied such things before” [15, с. 29]; “... nobody going there much except malchiks like me and my droogs ...” [15, с. 29]; “I opened this malenky gate and walked up the front door” [15, с. 31].

Сьогодні зростає роль “внутрішніх” запозичень в англійській мові, як наслідок взаємодії її національних варіантів і стилістичних підсистем з урахуванням тенденції її демократизації та зближення писемно-літературної частини з розмовним різновидом. “Внутрішні запозичення” не тільки кількісно збагачують словниковий склад, але й визначають якісні зміни у розвитку сучасної англійської мови шляхом словотворення та семантичної еволюції лексики [5, с. 28–29]. Утім, запозичення з інших мов теж існує, що підтверджує аналіз постмодерністського тексту, під час якого було виявлено часте вживання **іншомовних вкраплень (запозичень)**. Іншомовні слова – це одиниці іншої мови, які вживаються оказіонально, головним чином у сфері літературного мовлення [8, с. 105]. Вони не є виразними засобами мови, оскільки не входять у систему стилістичних опозицій мови-реципієнта, але можуть вживатися для створення різних стилістичних прийомів у певних мовленнєвих чи ситуативних контекстах.

У постмодерністському художньому тексті свідомо не перекладають іншомовні вкраплення, а скеровують читача до словників. Розглянемо приклади: “She ... missed the flowers, children, kisses, and many tongues of Barcelona, of Valencia where she'd never been, Valencia, this evening's home. ... Ya salimos de España. ... Pa' luchar en otros frentes, ay, Manuela, ay, Manuela ...” [18, с. 605]; “And remember, you're representing Harleston Hall, so behave yourselves! Do us proud! A bientôt! Bon chance! Au revoir!” [17, с. 287]; “Yes, the Gipfelkonferenzen. That word Gipfel for summit is diodic, one really does see mountains. Ueber allen Gipfeln ist Ruh... “So, we missed the beginning of Kubler's outburst, to the effect that they'd all gone verrückt, and let the first aspect – how to prevent further incidents, which ought to be questioned anyway – invade the diplomatic aspect” [13, с. 172–173]; “Naomi mediated on the peculiar quality of her husband's gaucherie” [19, с. 109]; “He was even stonier when Enderby said, “Ma é vero che Lei ha parlato un poco pontificalmente.” “Come one,” said Vesta” [14, с. 137]. Іншомовна лексика, висловлення, вирази у наведених пасажах, розрахована на інтелектуального читача. Через експансію взаємозв'язків між народами запас іншомовної лексики інтенсивно зростає. Її використовують у різних сферах суспільного функціонування, зокрема художній прозі. Крім збагачення словникового складу англійської мови у літературі доби постмодерну, іншомовні слова виражають невід'ємний стилістичний колорит і відповідний прагматичний ефект.

У постмодерністському художньому тексті англомовні письменники-постмодерністи часто вживають слова, які не ввійшли до активного словника англійської мови. Їх називають екзотичними словами. **Екзотизми**, своєю чергою, це також запозичені слова, які входять у систему мови-реципієнта, але які позначають явища та об'єкти, характерні лише для мови-першоджерела. Наприклад: “They sat down to eat; ceviche de corvina, tamales, carimañolas, lobsters and prawns. She passed on the chicharones, small pieces of fried pork crackling” [12, с. 54]. Екзотизми не мають синонімів у мові-реципієнті, не входять у лексико-стилістичні парадигми і, отже, не є виразними засобами цієї мови, але можуть використовуватися для тієї чи іншої стилістичної мети. Їх основна функція – характерологічна – зумовлена необхідністю правдиво передати ситуацію та умови, в яких відбуваються події твору. У нашому випадку екзотизми використовують, щоб створити незвичайну, екзотичну атмосферу, яка посилює емоційне враження, а також для передавання етнографічних особливостей тієї місцевості, про яку розповідається.

Серед інших пластів лексичного формату можна назвати використання мови, наближеної до комп'ютерного переписування (чату), де лексеми для зручності складаються з логографічних знаків та цифр, які замінюють букви чи склади у словах. Таке ігрове маніпулювання мовою приваблює письменників-постмодерністів. Розглянемо приклад:

“...they're overr8ed! I h8 them! & what an un4tun8 effect it has on the ego ... u ask also 4 my name. I don't know y I'm feeling quite so shy about it. it suddenly seems so intim8. the 1st act of commitment, if u will. u want 2 no my name. well it's ... k8. there. i've said it. k8...k8... & u ask about my loox. 1st, my figure. I'm not a c@walk cutout, nor a mega-boobed 6-queen: just an honest middle-w8. & @ 25, I'm blooming!” [11, с. 209].

Отже, англомовні письменники-постмодерністи вдаються до використання широкого спектру лексичних експлікаторів від архаїзмів, до запозичень, екзотизмів, неологізмів, які, своєю чергою, є дієвими засобами прагматичного компоненту англомовного постмодерністського художнього тексту. Вибір такого лексичного матеріалу можна пояснити наміром автора-письменника вказати на приналежність учасників комунікації до певної соціальної групи та сконструювати образ героїв за допомогою мовних засобів, які вони вживають. Перспективою подальших досліджень в обраному напрямі може стати розгляд графічного оформлення англомовного постмодерністського художнього тексту.

Література:

1. Виноградова Е. В. Сопоставление семантических структур экзотизмов (на материале русского, английского, французского и немецкого языков) / Е. В. Виноградова, В. М. Феоклистова // Язык образования и образование языка : Материалы международной научной конференции. – В. Новгород, 2000. – С. 135-138.
2. Ворожейкин В. В. Французские заимствования в английском языке / В. В. Ворожейкин // Иностранные языки в школе. – 2004. – № 2. – С. 90-93.
3. Воронкова И. С. О понятиях "экзотизм" и "варваризм" / И. С. Воронкова // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2006. – № 2. – С. 125-128.
4. Зацний Ю. А. Іншомовні запозичення як засоби поповнення інноваційного словникового фонду сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний, А. В. Янков // Актуальні проблеми іноземної філології : лінгвістика та літературознавство. – 2009. – Вип. 3. – С. 186-193.
5. Зацний Ю. А. "Внутрішні" запозичення сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний // "Вісник СумДУ". – № 11 (95)'. – 2006. – Т. 1. – С. 23-29.
6. Зайковская Т. В. Пути пополнения лексического состава современного молодёжного жаргона: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Т. В. Зайковская. – М., 1994. – 204 с.
7. Маринова Е. В. Экзотическая лексика как лингвистический феномен / Е. В. Маринова // Вестник Нижегородского ун-та им. Н. И. Лобачевского. – Н. Новгород : Из-во ННГУ, 2003. – С. 138-142.
8. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст. – К. : "Вища школа", 1984. – 248 с.
9. Чумак Н. Диференційні ознаки поняття "екзотизм" як відображення фрагменту іншомовної картини світу / Н. Чумак // Наукові записки. Серія : філологічні науки. – 2009. – Вип. 81 (4). – С. 69-73.
10. Ackroyd P. Hawksmoor / Peter Ackroyd. – London : Hamish Hamilton, 1985. – 217 p.
11. Amis M. Yellow Dog / Martin Amis. – London : Jonathan Cape, 2003. – 340 p.
12. Banks I. Canal Dreams / Iain Banks. – London : Abacus, 2003. – 275 p.
13. Brooke-Rose C. Xorandor / Christine Brooke-Rose. – Manchester : Carcanet, 1986. – 211 p.
14. Burgess A. The Complete Enderby / Anthony Burgess. – London : Vintage, 2002. – 631 p.
15. Burgess A. A clockwork orange / Anthony Burgess – СПб. : КОРОНАпринт, 2004. – 288 с.
16. Davenport G. The Dawn in Erewhon / Guy Davenport. – Baltimore ; London : John Hopkins University Press, 1982. – 261 p.
17. Mansell J. Rumour Has It / Jill Mansell. – London : Headline Review, 2009. – 410 p.
18. Pynchon T. Gravity's Rainbow / Thomas Pynchon. – London : Vintage, 2000. – 760 p.
19. Self W. Cock and Bull / Will Self. – London : Penguin Books, 1993. – 213 p.